

Déri Balázs

„Szép harmóniák, új dallamok”

Az új *Baptista gyülekezeti énekeskönyv* — VII.

Az amerikai baptista prédikátor és énekszerző, Robert Lowry dallamai természetesen mind megmaradtak: ÚH93=BGy111, HH598=ÚH477=BGy319; Fanny J. Crosby szövegével, korai magyar baptista fordítással jellegzetes evangelizációs ének: HH399=ÚH488=BGy198; továbbá: HH389=ÚH513=BGy329; HH599=ÚH527=BGy376. 1960-ban néhány korábban népszerű dallama is kihagyásra ítéltetett (HH403, 505, 561, 579, 603), de szívósságukat bizonyítja, hogy a legújabb időkben némelyik új temetési férfikari letétekként föltámadt: HH561=MÉ48, HH579=MÉ49 (szövege=ÚH451, de így nem él tovább).

Déri Balázs zenetudós, klasszikus filológus, középkorkutató, az ELTE BTK Latin Nyelvi és Irodalmi Tanszékének vezetője, az Ókortudományi Intézet igazgatója.

Az amerikai baptista karnagy, G. C. Stebbins egyik éneke a hivatalos református énekeskönyv által is szentesített, „bethániás” énekként, de prozódiai-lag talán jobb szöveggel került a reforménekeskönyvbe; továbbra is I. D. Sankey szerepel szövege írójaként, bár Csomasz Tóth Kálmán adata szerint (*Dicsérjétek az Urat*. 1971. 215.) más a szerzője (RÉ421=ÚH465=BGy554 és MÉ16). Jóllehet a dallamtörténetre kihegyezett fül valóban érzékeli az első sor feltűnő dallami-ritmikai hasonlóságát (sőt, egy ideig azonosságát) az Internacionáléval (Dobszay bizonyára nem minden malícia nélküli, de helyes megjegyzésére utalok), a sötét XX. század vörös diktatúrára emlékeztető borzalmas utalás szerencsére akkor sem „zavart be”, amikor falusi utcai hangszórókból és iskolai ünnepélyek gyermektorkaiból ez a gyalázatos nóta nap mint nap harsogott. Stebbins két másik dallama szintén igen meggyökerezett: a voltaképpen triolákkal ringatózó HH527=ÚH520=BGy333 és a „bethániás” közvetítéssel (Hallelujah! 322) érkezett, bár Vargha Gyulánétól eltérő fordításban hihetetlenül népszerűvé vált, missziózásra buzdító HH480=ÚH539=BGy377. Stebbins dalaikat már 1960-ban is megritkították, s az akkor kihagyottak most sem kerültek vissza (HH454 —igen népszerű volt, még lassan öt évtized múltán is a fülemben van!—, 498, 544).

Az ébredési („revival”) énekstílusnak („sankey-k”) szinte nevet adó amerikai metodista énekes evangelizátor, Ira David Sankey számos vagy inkább számtalan énekéből, melyeket ő írt vagy karénekgyűjteményekben kiadott, ma már mérvadó angol (akár amerikai) baptista énekeskönyvekben is elvéve találunk egyet-kettőt. A Magyarországi Metodista Egyház 2004-ben kiadott, részben új szerkesztésű *Dicséretes* című gyülekezeti énekeskönyvében egy szövege, valamint a neki tulajdonított, fentebbi RÉ421, ugyanakkor 11 dallama szerepel, de úgy tűnik, nem is annyira a nemzetközi metodista énekanyaghoz való igazodás, hanem a „bethániás” énekgyűjteményektől való, máig meglevő

közvetlen függés miatt. Az 1960-as baptista énekeskönyvben minden Sankey-ének függelékbe került, és —láss csodát!, vagy nem is, hiszen természetes— most mind visszakerült a törzsanyagba (talán éppen a függelék melege őrizte meg őket a kifagyástól): HH605=ÚH460(=MÉ24)=BGy555, de kontrafaktuma, melynek hangulatos, századfordulós esti szövege („A tenger zöld tükörébe / pompás fényrel száll a nap...”) a HH334-ben egy nagyon más jellegű dallamhoz társult —1960-ban részben átdolgozták a szöveget, ÚH462—, most kiveszett; HH415=ÚH469=BGy33; HH394=ÚH480=BGy190; HH411=ÚH485=BGy195; HH456=ÚH494=BGy213; HH481=ÚH531=BGy301. Ezeknek az énekeknek jó része megtalálható volt (eltérő szöveggel) a „bethániás” anyagban is; összefüggésüket, hogy a baptista énekválogatás mennyiben függött attól és mennyiben független, nem éri meg hosszasan tárgyalni. Megjegyzésre érdemes viszont, hogy az 1960-ban kihagyottak egy része akkoriban a legnépszerűbbek közé tartozott (HH471; a 496. alig akarom elhinni, hogy legalább temetési énekként nem került vissza a hivatalos énekeskönyvekbe); kevésse használták a HH442 és 607. énekeket.

Van, akinek az amerikai ébredési énekek e jellemző, sőt stílusadó csoportja —a nyomukban járókkal együtt— „üdvhadseregista” indulózene, ma is az akkori könnyűzenével való kokettálástól szagló, „a hétköznapi ember világába leszálló” és onnan a hétköznapi embert —valójában— föl nem is emelő, világias jelenség, van, akinek a belmissziós kisközösség, a „lelki elit” párás szemmel idézett emléke, van, akinek vadnyugati filmek couleur locale-jához tartozik, van, aki a németes irányultságú közép-európai, szolid, korálapapú XIX. század végi–XX. század eleji baptista éneklést fölhígító és szinte mindenestül felejtendő énekkészlet, van (ma már csak igen kevés), akinek a puritán első nemzedékekkel zenei mezben szembeszálló ifjúságának harci dala, egyben a szám szerint túlsúlyban levő, s ezért megkerülhetetlen amerikai baptizmushoz való áthúzódás érthető és szükséges mozzanata, s van, akinek már a „hívőség”, vagy egyenesen a baptista önazonosság jele. Mindegyik szempontot és mindegyik érzést meg lehet és meg tudom érteni. S nem csak azért, mert a gyermekkor veszteség nélkül megtagadhatatlan.

Latolgom az esélyeket. A kortárs divatzenék, az egyházi könnyűzenék is, természetesen, a következő nemzedékre már megavulnak vagy a szülők vagy nagyszülők korának nosztalgiazenéjévé lesznek. A legutóbbi időben viszont ezzel párhuzamosan legalábbis a fiatalok egy részében egy korábban ilyen erővel nem tapasztalt, talán a „poszt-modern” körébe utalható jelenségre is fölfigyelhetünk. Fiatalkoromnak, a mai huszonévesek szülei nemzedékének ócska táncdalait s nem csak a korszakjelzőként valamelyest értékelhető dalokat mint a „retro”-divat részét a „slágerrádióból” ismerik, sőt fújják a mai tizen-huszonévesek. Tehát már lázadás sincs. Ha ez így van, és ha ez így lesz, akkor az egyházi könnyűzene ősmintáiként a legformásabb, legfölbemászóbb —meg kell adni, vannak ilyenek!— Sankey-énekek baptista közeljövője biztos.

(Folytatjuk)